

Zamolčan vzrok terorizma

Obupana | Aus dem Nichts

leto 2017

režija Fatih Akin

država Nemčija, Francija

dolžina 106'

Nemški filmar turškega porekla Fatih Akin je v prvi vrsti raziskovalec pretoka ljudi in idej med kulturami, predvsem med evropsko in maloazijsko, nemško in turško. Čeprav se je doslej proslavil predvsem z igranimi filmi, pa zanimivo skrito vodilo njegovega filmskega opusa najbolje povzema sogovornik v dokumentarcu *Zvok Istanbula* (Crossing the Bridge: The Sound of Istanbul, 2005, Fatih Akin), v katerem je raziskoval pretok med glasbenimi vplivi, ki se križajo na mostu med Evropo in Malo Azijo. »Ideja, da je vzhod vzhod in da je zahod zahod in da se nikoli ne bosta srečala, je nakladanje. To je zgodovinska laž, ki jo strukture moči posnemajo več stoletij. Govorijo o velikem spopadu civilizacij. Po razpadu Sovjetske zveze so potrebovali nov objekt strahu za strašenje ljudi in po nekaj letih so ga našli. Ne verjamem, da se vzhod začne v Istanbulu in se razteza do Kitajske, zahod pa se začne v Grčiji in konča v Los Angelesu.« Ta novi objekt strahu naj bi bil terorizem, glavno gonilo vedno bolj razširjene islamofobije. Akin se tej temi, če je želel ostati zvest svojemu vodilu, enostavno ni mogel izogniti, toda vanjo je vpletel zanj značilne, nepričakovane obrate in prelome.

Teroristi tokrat ne nastopajo v stereotipizirano arabski podobi, temveč so vloge obrnjene, saj sta Turk in njegov sin po vsej verjetnosti žrtev neonacističnih skrajnežev – mladega, nemškega, belega para, ki slavi Hitlerja. Akin je v intervjuju za nemški portal *Taz* potrdil, da se je želel navezati na NSU, nemško nacionalsocialistično podzemlje, ki je med letoma 2000 in 2006 v napadih v Nemčiji ubilo osem turških in enega grškega priseljenca. In te podobnosti, čeprav ni v filmu nikoli neposredno izrečena, ni mogoče spregledati, saj sta že igralca, ki igrata vlogi napadalcev v filmu, zelo podobna dvema članoma NSU. Avtor se je želel navezati tudi na premike v nemški in evropski politiki, ki postaja vedno bolj desno usmerjena, kar potrjuje dejstvo, da je tudi v nemški parlament prvič po drugi svetovni vojni uspelo priti ekstremno desni stranki Alternativa za Nemčijo (AfD). Vendar je, kot priča film, v procesu spremenil smer ter se bolj kot v politično dogajanje usmeril v osebno dramo,

kakor jo doživlja glavna akterka Katja Sekerci, ki je ostala brez moža in otroka. Sama, s svojo bolečino.

Vprašanje, zakaj je do terorističnih napadov prišlo, je obrnil v vprašanje, kako teror vpliva na žrtev. Kdaj se žalost spremeni v jezo, kdaj v obup ter v morebitno maščevanje. Na točki, ko sta skrajneža oproščena pred sodiščem in ne pride do katarze skozi pravično razsodbo, se film prelomi. Pogosto zamolčan vzrok terorizma je prav obup, ki ga slovenski prevod naslova filma *Obupana* tokrat celo bolje zadene kot nemški izvirnik *Aus dem Nichts*. Takšnih dejanj ne gre opravičevati, a to še ne pomeni, da jih ni mogoče razumeti. Prav zaradi razširjene islamofobije o tem skoraj nismo več zmožni razmišljati neobremenjeno, zato Akin zahodni družbi nastavi zrcalno podobo in nas izzove, da se sami postavimo v položaj obupa. Želi in zahteva, da se vprašamo, kako bi reagirali na ekstremno nasilje, na teror, če bi ubili našo družino, s tem pa postavi pod vprašaj razširjeno prepričanje, da je ekstremna reakcija etnično pogojena. Skoraj kot bi rekel, da se, dokler se ne soočimo z ekstremnimi čustvi v nas samih in ne razumemo stiske, ki porodi ekstremno nasilje, ne moremo upravičeno zgražati nad teroristi. »Ne želim vzgajati v politični korektnosti in treznem premisleku. Ne morem ponuditi rešitev, lahko ponudim le vprašanja,« pravi.

A zaradi tega preloma v avtorjevem razmišljanju, ki pusti sledi tudi v strukturi zgodbe, film deluje nedorečeno. Čeprav nas Akin gotovo želi namenoma voditi v nepoznano in nas šokirati, je razkorak med upodobljenimi stopnjami čustvovanja mestoma enostavno prevelik. Premik od zaprtih kadrov in temnejših odtenkov v času žalovanja do skorajda sterilne in bleščeče bele dvorane v času naraščajoče jeze ter do končnih, pretežno zunanjih posnetkov, ki so za Akina neznatno pusti in plitki, je zato precej neprepričljiv. Do izraza pa ne pride niti eden od zaščitnih znakov njegovih filmov – domiselna in ritmična montaža. Ne z zgodbo in ne s filmskimi sredstvi se tako ne moremo oprijeti rdeče niti in Sekercijevi slediti v njena čustvena stanja, ki jo pripeljejo do ekstrema. To še poudari nihanje v kakovosti igre Diane Kruger, ki prvo polovico filma odigra na visoki ravni in nas tako rekoč vleče v svoje čustveno brezno, a nas ne zna prepričljivo popeljati iz faze obupa do goreče želje po maščevanju. S tem čustveno nabite podobe postopoma izgubljajo moč, namesto da bi nas popeljele do vrhunca. **E**